

WASARA

*„Ar gi nematote,
kad man nerūpi,
ką sake kiti?“*

*Edith
Wharton*

V
A
S
A
R
A

*Edith
Wharton*

Iš anglų kalbos vertė
Jūratė Žeimantienė

Pirmas skyrius

IŠ ADVOKATO Rojalo namo vienintelės Šiaurės Dormerio gatvės gale išėjo mergina ir sustojo priebutyje.

Buvo ankstyva popietė. Pavasariškai giedras birželio dangus liejo sidabrinių saulės spindulių lietu ant miestelio stogų, aplinkinių ganyklų ir maumedžių. Švelnus vėjelis tingiai ginė nuo kalvų pečių į priekį apvalius baltus debesis, jų šešėliai plaukė laukais ir vingiuotu keliu, o šis, toliau eidamas per Šiaurės Dormerį, jau nusipelnė būti vadinamas gatve. Miestelis stūksojo atviroje plynaukštėje, tad jam stigo dosnios paunksmės, būdingos labiau apsaugotoms Naujosios Anglijos vietovėms. Visoje gatvėje, pradedant advokato Rojalo namu, baigiant bažnyčia kitame gale, kur gatvė kilo į viršų ir ėjo palei tamsią juodųjų cūgų gyvatvorę, juosiančią kapines, pavėsi teikė tik gluosnių svyruoklių guotas prie ančių tvenkinio ir eglės prie panelės Hečard vartų.

Nenuorama birželio vėjelis išsismarkavo: pašiausė niūrių eglių viršūnes, nuplėšė šiaudinę skrybėlę nuo jauno vyro, žingsniuojančio po jomis, galvos ir nubloškė į tvenkinį kitapus gatvės.

Nepažįstamasis puolė jos žvejoti iš vandens, o merginai advokato Rojalo priebutyje krito į akis, kad jis – ne vietinis, miestietiškai apsirengęs ir plyšta juokais iš šio nuotykiu, kaip būdinga nerūpestingoje jaunystėje.

Jos širdis suspurdo – taip kartais nutikdavo išvydus žmones džiugiais veidais. Reginys paskatino grįžti į vidų ir apsimesti, kad ieško rakto, nors žinojo įsidėjusi jį į kišenę. Mergina kritiškai apžiūrėjo savo atspindį siaurame žalsvame veidrodyje, kabančiame ant koridoriaus sienos po paaukuotu ereliu, tūkstantąjį sykį apgailėjo, kad neturi tokių skaisčiai mėlynų akių kaip Anabelė Balč, retkarčiais atvažiuojanti iš Springfildo praleisti savaitės su senąja panele Hečard, pasitaisė išblukusią skrybėlaitę, rėminančią smulkų tamsaus gymio veidą, ir vėl išėjo į saulės nutviekstą gatvę.

– O, kaip man visa tai nusibodo, – sumurmėjo ji.

Jaunas vyras jau spėjo pradingti anapus panelės Hečard vartų, tad gatvė vėl priklausė vien tik merginai. Šiaurės Dormeris niekada negalėjo pasigirti žmonių gausa, ir birželį trečią valandą popiet visi dar likę darbingi vyrai plušėjo laukuose ar miškuose, o moterys užsiėmė nuobodžia namų ruoša.

Mergina žingsniavo gatve, sukdamą raktą ant piršto, ir dairėsi aplink su didesniu smalsumu nei paprastai, pakurstytu netikėto nepažįstamojo pasirodymo gerai žinajame vietoje. Įdomu, koks Šiaurės Dormeris atrodo atvykėliams? Ji pati gyveno čia nuo penkerių metų ir ilgai manė, kad tai gana reikšminga vieta. Kol maždaug prieš metus ponas Mailsas, naujasis Hepberno episkopalinės bažnyčios pastorius, atvykstantis laikyti mišių Šiaurės Dormerio tikintiesiems kas antrą sekmadienį (jeigu keliai būdavo pravažiuojami), misionieriško įkarščio pagautas, pasišovė suteikti vietos jaunimui galimybę Netletone pasiklausyti iliustruotos

paskaitos apie Šventąją Žemę. Taigi tuzinas vaikinių ir merginų, atstovaujančių savo miestelio ateičiai, susėdo į vežimą, nударdėjo per kalvas į Hepberną, o iš ten traukiniu pasiekė Netletoną.

Tą nepaprastą dieną Čeritė Rojal pirmą ir kol kas vienintelį kartą važiavo traukiniu, grožėjosi stiklinėmis parduotuvių vitrinomis, paragavo kokosinio pyrago ir klausėsi nesuprantamų lektoriaus išvedžiojimų, trukdančių grožėtis ekrane matomais vaizdais. Ši išvyka merginai atskleidė, kad Šiaurės Dormeris tėra užkampis, ir paskatino žinių alkį, kurio ji anksčiau neįjautė, nors buvo miestelio bibliotekininkė. Taigi Čeritė keletą mėnesių karštligiškai ir nenuosekliai skaitė apdulkėjusius Hečardo memorialinės bibliotekos tomus, bet paskui Netletono padarytas įspūdis ėmė blėsti ir jai pasirodė lengviau priimti Šiaurės Dormerį kaip tinkamą vietą gyventi, nei tęsti savišvietą.

Tačiau nepažįstamojo pasirodymas vėl atgaivino prisiminimus apie Netletoną ir Šiaurės Dormeris sumažėjo iki savo realaus dydžio. Mergina nužvelgė gatvę nuo advokato Rojalo išblukusio raudono namo vienoje pusėje iki baltos bažnyčios kitoje ir negailestingai įvertino jo mažumą. Prieš akis plytėjo saulės spiginamas kalvotas miestelis vėjų pagairėje, atkampus, neturintis nei geležinkelio, nei tramvajaus, nei telegrafo – nieko, kas šiuolaikinėje bendruomenėje jungia žmones. Nebuvo čia ir parduotuvių, teatrų, lektoriumų, verslo kvartalo, tik bažnyčia, atverianti duris kas antrą sekmadienį, kai keliai leido, ir biblioteka, kuriai ištisus du dešimtmečius nebuvo nupirkta nė vienos naujos knygos, o senos dūlėjo drėgnose lentynose. Bet Čeritei Rojal visada buvo tvirtinama, kad ji privalanti vertinti savo gyvenimą miestelyje kaip didžią likimo dovaną. Mergina žinojo: palyginti su užkampiu, iš kur buvo kilusi, Šiaurės Dormeris – tiesiog palaimingas civilizacijos lopšys. Juk visi miestelyje jai tik

ir kartojo šią tiesą nuo to laiko, kai ji atsidūrė jame dar būdama maža mergaitė. Netgi senoji panelė Hečard paprotino ją vieną keblią gyvenimo valandą: „Mano vaike, nepamiršk, kad būtent ponas Rojalas atvežė tave nuo Kalno.“

Taigi ji buvo „atvežtoji nuo Kalno“, nuo stataus ir vienišo amžinai slėnio fone tamsuojančio skardžio, primenančio niūrią sieną, gerokai aukštesnę už nuožulnesnį Erelio kalnagūbrio masyvą. Kalnas buvo už gerų penkiolikos mylių, bet taip aiškiai išsiskyrė tarp žemesnių kalvų, kad jo metamas šešėlis, regis, siekė Šiaurės Dormerį. Jis tarsi didžiulis magnetas sutraukdavo debesis, o per audrą jie išdrikdavo nuo ten po visą slėnį. Jeigu net giedriausią vasaros dieną virš Šiaurės Dormerio sukildavo lengva miglėlė, vėjas veržliai plukdydavo ją Kalno pusėn nelyginant valtį link vandens sūkuriu, ten ji įkliūdavo tarp uolų, o tada suplėšyta ir padauginta jau užgriūdavo miestelį tamsiais lietaus debesimis.

Čeritė mažai žinojo apie Kalną, tik tiek, kad tai bloga vieta ir kad ten gimti – gėda. Taigi, kad ir ką jai žadėjo Šiaurės Dormeris, privalėjo, kaip kartą paprotino ją senoji panelė Hečard, nepamiršti, kad buvo atvežta iš ten, prikąsti liežuvį ir jausti dėkingumą. Ji pakėlė akis į Kalną, mąstydamą apie minėtus dalykus, ir, kaip visada, mėgino būti dėkinga. Bet jaunas nepažįstamasis, pasukęs pas panelę Hečard, vėl atgaivino Čeritės atmintyje tviskančias Netletono gatves, privertė gėdytis senos skrybėlaitės, keikti mintyse nuobodu miestelį ir pavydėti Anabelei Balč iš Springfildo galimybės žvelgti skaisčiai mėlynomis akimis į dar didesnes nei Netletono grožybes.

– O, kaip man visa tai nusibodo! – darsyk apmaudžiai burbtelėjo ji.

Pasiekusi gatvės vidurį, mergina sustojo prie suklypusių vartų. Pravėrusi juos nužingsniavo plytelėmis grįstu taku prie keisto

šventyklą primenančio nedidelio mūrinio pastato su baltomis medinėmis kolonomis. Blizgesį praradusios paaukuotos raidės ant frontono skelbė: „Honorijaus Hečardo memorialinė biblioteka, 1832 m.“

Honorijus Hečardas buvo panelės Hečard prodėdė, nors senoji, be abejo, būtų sakiusi kitaip: kad būtent ji – Honorijaus Hečardo produkterėčia, taip pabrėždama savo vienintelę pagrįstą pretenziją į išskirtinumą. Devyniolikto amžiaus pradžioje Honorijui Hečardui pavyko pelnyti šiokią tokią rašytojo šlovę. Kaip retai užsukančius skaitytojus informavo marmurinė memorialinė lenta, jis turėjo literatūrinių gabumų, sukūrė apsakymų rinktinę „Erelio kalnagūbrio atsiskyrėlis“, artimai bendravo su Vašingtonu Irvingu¹ bei Ficu-Grinu Haleku² ir pačiame jėgų žydėjime mirė pakirstas šiltinės, kuria užsikrėtė Italijoje. Taigi Šiaurės Dormerį ir literatūrą siejo ši vienintelė gija, įamžinta memorialiniu pastatu, ir kiekvieną antradienio bei ketvirtadienio popietę Čeritė Rojal rymodavo čia, prie rašomojo stalo po apmusijusia plieno graviūra, vaizduojančia velionį autorių, svarstydama, kuris iš jų labiau miręs: jis savo kape ar ji jo atminimui skirtoje bibliotekoje.

Vangiai įslinkusi į savo kalėjimą, mergina nusiėmė skrybėlaitę ir užmetė ant gipsinės Minervos statulos, tada atidarė langines ir persisvėrė pasižiūrėti, ar kregždės lizdelyje po langu jau atsirado kiaušinėlių, o galiausiai įsitaisiusi prie rašomojo stalo išsitraukė ritinėlių medvilninių nėrinių ir metalinį nėrimo vašelį. Ji nebuvo didelė rankdarbių mėgėja, tad per keletą savaičių tesugebėjo nurnerti siaurą, vos pusės jardo juostelę, kurią laikė bibliotekoje,

---

1 Washington Irving (1783–1859) – amerikiečių rašytojas, eseistas, istorikas ir diplomatas (čia ir toliau – vert. past.).

2 Fitz-Greene Halleck (1790–1867) – amerikiečių poetas.

apsukusi aplink aptrintą „Žibintininko“³ egzempliorių. Bet neturėjo kitos galimybės papuošti vasarinės palaidinės nėriniais, be to, kai pati neturtingiausia miestelio mergina Elė Hos pasirodė bažnyčioje apsigaubusi pečius savo darbo pavydėtino grožio plo-nyčių nėrinių šaliu, Čeritė ėmė žvaliau darbuotis vašeliu. Dabar ji išvyniojo nėrinius, įbedė vašelį į kilputę ir suraukusi antakius palinko prie rankdarbio, kai netikėtai prasivėrė durys. Dar nė nepakėlusį akių mergina jau žinojo, kad į biblioteką įėjo jaunuolis, neseniai pradingęs anapus panelės Hečard vartų.

Regis, visiškai jos nepastebėdamas, nepažįstamasis ėmė iš lėto slinkti per patalpą, primenančią skliautuotą rūšį, susinėręs rankas už nugaros ir trumparegėmis akimis įdėmiai stebeilydamasis į išblukusias knygų nugarėles. Kol galiausiai prisiartinio prie stalo ir sustojo priešais Čeritę.

– Ar turite katalogą? – pasiteiravo maloniu skambiu balsu.

Nuo tokio keisto klausimo jai net vašelis išsprūdo iš pirštų.

– KĄ TOKĮ?

– Na, žinote...

Nepažįstamasis užsikirto ir tapo akivaizdu, kad tik dabar pirmą kartą sąmoningai pažvelgė į merginą, nes iki tol dėl trumparegiškumo neišskyrė jos iš bibliotekos inventoriaus. Pro Čeritės akis nepraslydo ir tai, kad ją išvydęs pametė mintį, taigi ji nudelbė žvilgsnį ir šyptelėjo. Nepažįstamasis irgi nusišypsojo.

– Ne, nemanau, kad žinote, – pasitaisė jis. – Tiesą sakant, būtų beveik apmaudu, jeigu turėtumėte...

Čeritė tarėsi išgirdusi atlaidžią panieką, tad pikta išpyškino:

– O kodėl?

---

3 Amerikiečių rašytojos Marios Susannos Cummins (1827–1866) romanai apie našlaitę, išleistas 1854 m. ir išsyrk sulaukęs itin didžiulio populiarumo.

– Todėl, kad tokioje nedidelėje bibliotekoje smagiau ieškoti knygų bibliotekininkei padedant.

Lankytojo atsakymas nuskambėjo taip pagarbiai, kad mergina tapo atlaidesnė ir atsidususi pasiteisino:

– Bijau, nelabai galėsiu jums pagelbėti.

– Kodėl?

– Kaip matote, knygų čia nedaug, o aš pati perskaičiau gal tik kokių dešimt. Jos sudulėjo dar prieš mane, – niūriai paaiškino Čeritė.

– Mat kaip. Labai gaila, juolab kad jau pastebėjau keletą išties vertingų...

Regis, jaunas vyras prarado susidomėjimą pokalbiu ir, akivaizdžiai pamiršęs pašnekovę, sugrįžo prie knygų lentynų. Užgauta jo abejingumo, mergina nusprendė, kad neverta jam talkinti. Beje, nepažįstamajam ir nereikėjo pagalbos, mat jis, atsukęs jai nugarą, jau rūpestingai vieną po kito ėmė apdulkėjusius tomus nuo viršutinės lentynos.

– O ką aš sakiau!

Pakėlusį akis Čeritė pamatė, kad lankytojas uoliai valo vieno tomo viršelį nosine, ir padarė išvadą: taip jis tylomis nepelnytai priekaištauja jai už nesirūpinimą knygomis, tad suirzusi pareiškė:

– Aš nekalta, kad jos apdulkėjusios!

Nepažįstamasis atsisuko ir akivaizdžiai susidomėjęs paklausė:

– Tai jūs – ne bibliotekininkė?

– Aišku, kad bibliotekininkė, bet juk negaliu kiaurą dieną valyti dulkių. Niekas vis tiek šitų knygų neima skaityti, dabar netgi panelė Hečard nesilanko dėl skaudamų kojų.

– Manau, išties negalite, – sutiko jaunuolis, padėjo tomą į vietą ir tylėdamas žvelgė į Čeritę.

O jeigu panelė Hečard atsiuntė jį čia šniukštinti, kaip ji atlieka savo darbą? Ši mintis dar labiau pakurstė merginos nepasitenkinimą.

– Neseniai mačiau, kaip jūs įėjote į jos kiemą, – išbėrė ji, nesivargindama minėti pavardės, kaip buvo įprasta Naujojoje Anglijoje.

– Į panelės Hečard? – mandagiai pasitiksino pašnekovas. – Ji – mano pusseserė, apsistojau pas ją. Esu Liucijus, Liucijus Harnis. Tikriausiai panelė Hečard pasakojo apie mane.

– Ne, nepasakojo, – papurtė galvą Čeritė.

– Na, ką gi...

Stojusi tylą išdavė, kad jauną vyrą nustebino pašnekovės atsakymas. Po pauzės jis tarstelėjo:

– Spėju, kad jūs ne itin daug išmanote apie architektūrą.

Čeritė pasijuto visiškai išmušta iš vėžių, nes kuo labiau stengėsi suprasti lankytoją, tuo labiau jis ją trikdė. Liucijus Harnis jai priminė lektorių iš Netletono, įmantriai postringavusį apie vaizdus ekrane, ir mergina apgailėjo savo tamsumą.

– Norėjau pasakyti, kad vargiai turite knygų apie šių vietovių senovinius namus. Man regis, jų architektūros dar niekas išsamiau netyrinėjo, visi veržiasi į Plimutą ar Seilemą. Ir labai kvailai daro. Pavyzdžiui, mano pusseserės namas gana įspūdingas. Akivaizdu, kad turi turtingą praeitį, kad tai ne tik sienos ir stogas... – Liucijus Harnis nutilo ir išraudo, kaip nutinka droviems žmonėms, kai jie susigriebia, kad tapo per daug šnekūs. – Žodžiu, esu architektas ir ieškau šių kraštų senovinių namų.

Čeritė apstulbusi dėbeltelėjo į pašnekovą.

– Ieškote senovinių namų? Bet juk Šiaurės Dormeryje pilna senienų. Bent jau miestelio gyventojai tikrai seni.

Jis šyptelėjo ir vėl ėmė studijuoti knygų lentynas.

– Gal čia esama kokių nors leidinių apie Šiaurės Dormerio istoriją? Regis, turėtų būti vienas, parašytas 1840 metais... Knyga ar brošiūra apie pirmuosius persikėlėlius.

Taip, brošiūra „Šiaurės Dormeris ir pirmosios Erelio apygardos gyvenvietės“ išties buvo bibliotekoje. Čeritė slapčiomis tūžo ant jos, nes kaskart, kai tvarkydavo lentynas, ta plona knygiškė minkštais viršeliais arba nukrisdavo, arba pradingdavo tarp storų tomų. Ji netgi prisiminė, kada paskutinį kartą kėlė brošiūrą nuo žemės, ir ne juokais nusistebėjo: nutik tu man taip, kad kažkam prireikė gaišti laiką ir jėgas rašliavai apie Šiaurės Dormerį ir aplinkinius kaimelius: Dormerį, Hambliną, Krestoną ir Kreston Riverį. Ji visus juos žinojo, tuos namus, išsibarsčiusiais tarp atkampių uolų: į Dormerį gyventojai iš Šiaurės Dormerio traukdavo obuoliauti, Kreston Riveryje prie upelio trūnijo pilkos apleisto popieriaus fabriko sienos, o Hambline pirmiausia įsisautekdavo pūgos. Štai ir visos bent kiek žymesnės vietovės.

Čeritė atsistojo ir neryžtingai nužingsniavo tarp knygų lentynų. Neturėjo nė menkiausio supratimo, kur paskutinį kartą įbruko brošiūrą. Nuojauta kuždėjo, kad knygiškė nelaukia jos matomoje vietoje. Ne, dabar jai nenusišypsos tokia laimė.

– Knyga kažkur čia, – sumurmėjo, kad parodytų bent šiokias tokias pastangas.

– Na, ką gi... – tarstelėjo Liucijus Harnis.

Čeritė suprato, kad jis netrukus išeis, ir dar labiau panoro aptikti tą nelemtą knygiškę.

– Tuomet kitą kartą, – pridūrė jaunas vyras ir padavė jai tomą, kurį prieš minutėlę šluostė nosine. – Beje, truputis saulės ir oro šiai knygai nepakenktų. Ji gana vertinga.

Jis nusišypsojo, linktelėjo ir išėjo.

Antras skyrius

HEČARDO memorialinė biblioteka būdavo atvira lankytojams nuo trečios iki penktos valandos, tad paprastai pareiga versdavo Čeritę Rojal užsisėdėti prie rašomojo stalo iki pusės penkių.

Beje, jos įsitikinimu, iš tokio skrupulingumo nebuvo jokios naudos nei jai pačiai, nei Šiaurės Dormeriui, tad retkarčiais be jokio sąžinės graužimo uždarydavo biblioteką visa valanda anksčiau. Praėjus keletui minučių po Liucijaus Harnio apsilankymo ji nusprendė, kad pats laikas ir dabar pasielgti taip pat. Tad suvyniojo nėrinius, uždarė langines ir užrakino žinių šventovės duris.

Gatvėje vis dar nesimatė nė gyvos dvasios. Čeritė patraukė namų link, bet pasiekusi priebutį praėjo pro šalį ir pasuko į kelią, vedantį link ganyklos kalvos papėdėje. Atkėlusį vartelių velkę, ėmė žingsniuoti taku palei apgriuvusią akmenų tvorą, kol pasiekė kalvelę, ant kurios vėjas kedeno šviežia žaluma apsipylusių maumedžių šakas. Ten atsirišo skrybėlaitės kaspinus, prigulė ant šlaito ir įsikniaubė veidu į žolę.

Čeritė buvo akla ir abejinga daugeliui dalykų, tik miglotai nujautė savo ribotumą, tačiau nuoširdžiai džiaugėsi šviesa ir grynu oru, aromatais ir žiedais. Jai patiko pirštų galiukais liesti šiurkščius kalnų žolės stiebelius, uosti svaigų kmynų kvapą, mėgautis plaukus kedenančiu ir odą po palaidine glostančiu vėjeliu, klausytis maumedžių ošimo virš galvos.

Ji dažnai užkopydavo ant šios kalvelės vien tam, kad pajustų vėjelio glamones ir skruostu priglustų prie žolės. Kad gulėtų apie nieką negalvodama, pasinėrusi į tylią palaimą. O tądien pasprukus iš bibliotekos šie potyriai dar labiau sustiprėjo.

Čeritei patikdavo, kai į biblioteką užsukdavo paplepėti draugės, bet ji negalėjo pakęsti nuobodžių kalbų apie knygas. Kartais Orma Fraj pasiimdavo romanų, jos brolis Benas teikė pirmenybę tam, ką pats vadino „geografija“, taip pat leidiniams apie prekybą ir buhalterinę apskaitą, tačiau kiti Šiaurės Dornmerio gyventojai nejautė jokio poreikio imti knygų, nebent labai retai kuris nors paprašydavo „Dédès Tomo trobelės“, Longfelo⁴ eilėraščių ar Edvardo Peisono Rou⁵ „Dygaus kaštono sielos“.

Šias tris knygas Čeritė turėjo po ranka ir galėjo rasti netgi užrištomis akimis.

Jai patiko Liucijaus Harnio išvaizda, trumparegiškas žvilgsnis ir neįprasta kalbėjimo maniera, mandagi, bet užtikrinta, o dar rankos, įdegusios, gyslotos, bet išpuoselėtais it moters nagais. Išblukę nuo saulės plaukai priminė šalnų pakąstus paparčius. Pilkos akys dėl trumparegiškumo atrodė bejėgės, drovi, bet ne baiminga šypsena bylojo, jog jis žino daugybę dalykų, apie

---

4 Henry Wadsworth Longfellow (1807–1882) – amerikiečių poetas.

5 Edward Payson Roe (1838–1888) – amerikiečių rašytojas, presbiterijonų kunigas.

kuriuos Čeritė nė nenutuokia, tačiau tuo nesipuikuoja, kad ją sumenkintų. Žodžiu, ji vis tiek jautė jo pranašumą ir žavėjosi šiuo neįprastu išgyvenimu. Nors neturtinga ir nemokyta, žemiausia iš žemiausiųjų netgi Šiaurės Dormeryje, kur nebuvo didesnės nešlovės nei gimti ant Kalno, savo pasaulėlyje Čeritė visada jautėsi esanti karalaitė. Iš dalies tai lėmė jos globėjas – „pats iškiliausias Šiaurės Dormerio žmogus“. Tiesą sakant, prašalaičiai, nežinantys visų aplinkybių, stebėdavosi, ką advokatas Rojalas veikia tokia užkampyje. Net panelė Hečard neneigė jo pranašumo, o Čeritė savo ruožtu karaliavo advokato Rojalo namuose. Ji niekada to neprisipažino nė pati sau, tačiau žinojo savo galią. Žinojo ir nepkentė jos.

Į biblioteką užsukęs jaunas vyras pirmą kartą paskatino merginą pajusti, koks saldus gali būti nepriklausomybės jausmas.

Ji atsisėdo, nusibraukė žolės stiebelius nuo plaukų ir nukreipė žvilgsnį į namą, kuriame viešpatavo. Jis dunksojo apačioje, niūrus ir apleistas, išblukusį raudoną fasadą nuo gatvės skyrė „kiemelis“ su taku, apšodintu agrastų krūmais, akmeniniu šuliniu, apaugusiu raganėmis, ir ant pinučių besivejančia skurdžia raudona vijokline rože, kadais pono Rojalo atvežta iš Hepberno globotinei pradžiuginti. Už namo plytėjo nelygi žemė, iki pat akmeninės tvoros driekėsi skalbinių virvės, anapus jos žaliavo kukurūzų plotelis, o kelios bulvių lysvės ribojosi su paparčiais apaugusiu tyrlaukiu.

Čeritė neprisiminė, kokį pirmą išpūdį jai padarė namas. Aplinkinių žodžiais, ją atvežė nuo Kalno karščiuojančią, atitoko ji vieną dieną vaikiškoje lovelėje prie ponios Rojal lovos kojūgalio ir atsimerkusi išvydo nejaukiai tvarkingą kambarį, vėliau atitekusį jai.

Pono Rojalo žmona mirė prieš septynerius ar aštuonerius metus, ir iki to laiko mergaitė buvo spėjusi perprasti jos būdą. Ji žinojo, kad ponija Rojal – liūdna, drovi ir silpnavalė. O advokatas Rojalas – šiurkštus, ūmus ir dar didesnis bevalis. Ji žinojo buvusi pakrikštyta Čeritės⁶ vardu (baltoje bažnyčioje kitame miestelio gale), kad niekada nepamirštų nesavanaudiško pono Rojalo poelgio ir jaustųsi nuo jo priklausoma, taip pat – kad ponas Rojalas tapo jos globėju, bet oficialiai neįsidukrino, nors visi ir vadino ją Čerite Rojal, o dar – kodėl jis grįžo gyventi į Šiaurės Dormerį, užuot praktikavęs Netletone, kur pradėjo teisinę karjerą.

Po ponios Rojal mirties būta kalbos apie Čeritės išsiuntimą į internatinę mokyklą. Tai pasiūlė panelė Hečard, ir juodu su ponu Rojalu ilgai aptarinėjo šią galimybę, kol jis pakluso jos planui ir vieną dieną išsiruošė į Starkfildą apžiūrėti siūlomos lavinimo įstaigos. O kitą vakarą grįžo juodesnis už debesį. Čeritė dar niekada nebuvo mačiusi globėjo tokio niūraus, nors tuo metu jau turėjo su kuo lyginti.

Jai pasiteiravus, ar greitai reikės išvykti, ponas Rojalas nukirto: „Niekur tu nevažiuosi“, ir užsidarė kambaryje, kurį vadino „darbo kabinetu“. Kitą dieną juos pasiekė Starkfildo internatinės mokyklos direktorės laiškas. Ji rašė, kad „esamomis aplinkybėmis“, deja, neturinti galimybės priimti dar vienos mokinės.

Čeritė nusivylė, bet suprato: ponas Rojalas ne tiek baiminasi pagundų, gresiančių jai Starkfilde, kiek nenori jos prarasti. Juk jis – baisiai „vienišas“ žmogus. Ji perprato tai, nes pati jautėsi be galo „vieniša“. Juodu stovėjo vienas priešais kitą tame niūriame name, įsiklausydami į spengiančios atskirties gelmes, ir nors ji

---

6 Viena anglų kalbos žodžio *charity* reikšmių yra *mielaširdystė*.

nejautė globėjui nei ypatingo prieraišumo, nei juolab dėkingumo, vis dėlto jo gailėjosi, nes pripažino, kad jis pranašesnis už aplinkinius, ir suvokė, kad yra vienintelė būtybė, įsiterpusi tarp jo ir vienatvės. Todėl, kai po kelių dienų panelė Hečard pasikvietė ją pasikalbėti apie internatinę mokyklą Netletone ir prabilo apie tai, kad viena jos bičiulė galėtų „sutvarkyti šį reikalą“, Čeritė tvirtai pareiškė nusprendusi neišvažiuoti iš Šiaurės Dormerio.

Panelė Hečard mėgino maloniai perkalbėti mergaitę, bet veltui, nes ši vis kartojo:

– Man atrodo, ponas Rojalas per daug vienišas.

Senoji panelė suglumusi markstėsi, pasibalnojusi nosį akiniiais. Pailgame veide susimetė susirūpinimo raukšlės, ji palinko į priekį, sunkiai remdamasi į raudonmedžio krėslą ranktūrius, nes akivaizdžiai nekantravo išsakyti dalykus, kurių nevalia nutylėti.

– Toks jautrumas daro tau garbę, brangute. – Panelė Hečard nužvelgė blukias svetainės sienas, tarsi vildamasi sulaukti patarimo iš protėvių dagerotipų ir didaktinių reprodukcijų, bet, regis, tik dar labiau pritrūko žodžių. – Kalba ne tik apie... apie mokymosi privalumus. Yra ir kitų priežasčių. Tiesiog esi per jauna jas suprasti...

– O ne, aš suprantu, – stačiokiškai išbėrė Čeritė.

Panelė Hečard apsiplė raudonių iki pat šviesios kepurėlės kraštų. Bet kartu pajuto palengvėjimą, kad nebereikės leisti į ilgus aiškinimus, ir nusprendė apibendrinti pokalbį, vėl vildamasi pagalbos iš protėvių:

– Žinoma, visada padarysiu dėl tavęs viską, ką tik galėsiu, tuo atveju... tuo atveju... Žodžiu, visada gali ateiti pas mane...

Ponas Rojalas laukė grįžtančios Čeritės savo priebutyje. Spėjęs nusiskusti ir išsivalyti juodą palta, atrodė didingas it paminklas. Tokiomis akimirkomis ji išties juo žavėdavosi.

- Na ką, nuspręsta? – paklausė jis.
- Taip, nuspręsta. Aš nevažiuoju.
- Nevažiuoji į Netletono internatą?
- Nevažiuoju niekur.

Ponas Rojalas krenkštelėjo ir griežtai pasiteiravo:

– Kodėl?

– Kažkaip nesinori, – sumurmėjo Čeritė ir, prasilenkusi su globėju, spruko į savo kambarį.

O kitą savaitę jis nupirko jai raudoną vijoklinę rožę ir pinučius. Nors iki tol ji nebuvo iš jo gavusi jokių dovanų.

Kitas reikšmingas jos gyvenimo įvykis nutiko po dvejų metų, kai jai sukako septyniolika. Sykį poną Rojalą iškvietė į Netletoną dėl bylos. Jis nemėgo ten lankytis, bet kadangi vis dar vertėsi advokato praktika, o Šiaurės Dormeryje ir aplinkiniuose kaimuose beveik nebuvo darbo, negalėjo atsisakyti pasiūlymo. Taigi praleido Netletone tris dienas, laimėjo bylą, grįžo iš pažiūros kuo geriausiai nusiteikęs ir ta proga prie vakarienės stalo pakiliai pasakojo, kaip šiltai jį priėmė seni draugai, kol galiausiai pareiškė:

– Velniškai kvailai pasielgiau, kad išvažiauvau iš Netletono. Ponia Rojal įkalbėjo mane tai padaryti.

Čeritė išsyk sumojo: kažkas sužadino globėjui karčius prisiminimus ir jis stengiasi jų atsikratyti perdėtu šnekumu. Ji anksti nuėjo miegoti, palikusi jį paskendusį mintyse, pasirėmusį alkūnėmis į stalą, uždengtą išblukusia klijuote. O prieš kopdama į viršų mikliai ištraukė iš jo palto kišenės raktą nuo indaujos, kur stovėjo butelis viskio.

Po kurio laiko ją pažadino ir privertė pašokti iš lovos smarkus beldimas į duris. Išgirdusi žemą valdingą pono Rojalo balsą Čeritė atidarė duris, nes išsigando, kad nutiko kas negero. Iš pradžių

jokia kita mintis nešovė į galvą, bet kai pamatė jį tarpduryje ir rudens mėnulio spindulys nušvietė įsiaudrinusį veidą, suprato klydusi.

Akimirką juodu tyломis žvelgė vienas į kitą, paskui, kai jis peržengė slenkstį, ji ištiesusi ranką jį sustabdė.

– Tuojau pat išeikite iš čia, – pareikalavo, pati išsigandusi savo spigaus balso. – Šiąnakt rakto negausite.

– Leisk man įeiti, Čerite. Nenoriu rakto. Esu vienišas vyras, – mėgino aiškinti jis sodriu balsu, retkarčiais keliančiu jai jaudulį.

Širdis suspurdo, tačiau mergina atšaldė globėjo įkarštį paniekinamai iškošusi:

– Ką gi, tokiu atveju suklydote. Čia jau ne jūsų žmonos miegamasis.

Ji neišsigando, tiesiog pajuto didžiulį pasišlykštėjimą, ir, matyt, ponas Rojalas tai perprato arba išskaitė veide, nes dar akimirką kitą vėpsojo į ją, tada apsisuko ir išslinko iš kambario. Priglaudusi ausį prie rakto skylutės Čeritė klausėsi, kaip jis leidžiasi tamsiais laiptais, šlepsi per virtuvę, ir jau tikėjosi išgirsti knežinamų indaujos durelių bildesį, bet po kurio laiko klausą pasiekė tik laukujų durų spynos trakstelėjimas ir sunkūs žingsniai, tolstantys taku. Čeritė nutykino prie lango ir išvydo pakumpusį siluetą, žirgliojantį mėnesienos nužertu keliu. Tik tada pavėluotai užplūdo baimė, atmiešta pergalės jausmu, ir ji nėrė į lovą, sustirusi į ragą.

Veikiai po šio nutikimo vargšė Eudora Skef, dvidešimt metų prižiūrėjusi Hečardo biblioteką, staiga mirė nuo plaučių uždegimo, ir jau kitą dieną po laidotuvių Čeritė nusiskubino pas panelę Hečard prašyti, kad ją skirtų bibliotekininke. Regis, šis prašymas nustebino senąją panelę, nes jai kėlė nemenkų abejonių pretendentės pasirengimas.

– Na, nežinau, mano brangute. Argi tu ne per jauna? – pasvarstė ji.

– Noriu užsidirbti pinigų, – atvirai prisipažino Čeritė.

– Argi negauni iš pono Rojalo visko, ko tau reikia? Šiaurės Dormeryje nėra už jį turtingesnio žmogaus.

– Turiu užsidirbti pakankamai, kad galėčiau išvažiuoti.

– Išvažiuoti? – Susirūpinimo raukšlės panelės Hečard veide dar pagilėjo, ji sunerimusi nutilo. – Nori palikti poną Rojalą?

– Taip arba pasiekti, kad jo name su manimi apsigyventų moteris, – tvirtai išrėžė Čeritė.

Pašnekovė nervingai įsitvėrė į krėslą ranktūrius. Bejėgiškai nukreipusi akis į išblukusius protėvių portretus ant sienos, nerūžtingai kostelėjo ir išspaudė:

– Ar... ar dėl to, kad tau per sunku tvarkyti namų ūkį?

Čeritės širdis apmirė. Ji suprato, kad panelė Hečard nepadės, kad teks vienai kapstyti iš keblios padėties. Ją dar skaudžiau nei visada prislėgė vienatvė, ji pasijuto beviltiškai sena. „Su šia moterimi reikia kalbėti kaip su vaiku“, – pasakė sau, apgailėdama pašnekovės ilgaamžišką naivumą.

– Taip ir yra, – patvirtino balsiai. – Namų ruošos našta tapo man per sunki, nes šį rudenį mane kankina stiprus kosulys.

Prasimanymas išsyk davė vaisių. Panelė Hečard išblyško, prisiminusi vargšę velionę Eudorą, ir pažadėjo padaryti viską, ką tik galės. Bet įspėjo, kad, be abejo, turės pasitarti su pastoriumi, Šiaurės Dormerio tarybos nariais ir tolimu Hečardo giminaičiu iš Springfildo.

– O, kad būtum lankiusi tinkamą mokyklą! – atsidususi šūktelėjo ji.

Palydėjusi lankytoją iki durų, prie slenksčio pasijuto šiek tiek drąsiau ir maldaujamai dirstelėjusi į Čeritę išbėrė:

– Žinau, kad bendraujant su ponu Rojalu kartais prireikia... kantrybės, bet juk jo žmona su tuo susitakė. Taigi ir tu, Čerite, visada privalai atsiminti, kad būtent jis atvežė tave čia nuo Kalno.

Grįžusi namo mergina pravėrė globėjo „darbo kabineto“ duris. Jis sėdėjo prie krosnies ir skaitė Danielio Vebsterio⁷ kalbas. Nuo to laiko, kai pasirodė jos kambaryje, juodu jau penkias dienas susitikdavo valgomajame prie stalo, kartu dalyvavo Eudoros laidotuvsė, bet vis dar nepratarė vienas kitam nė žodžio.

Ponas Rojalas apstulbęs dėbtelėjo į Čeritę, ji pastebėjo, kad jis nesiskutęs ir atrodo vyresnis nei paprastai, bet kadangi visada jį laikė senu žmogumi į šią permainą reagavo abejingai. Ji pasakė jam, kad matėsi su panele Hečard, ir paaiškino priežastį. Jis, regis, nustebo, tačiau susilaikė nekomentavęs.

– Pasakiau jai, kad man per sunku vienai rūpintis namų ūkiu, todėl noriu užsidirbti pinigų ir skirti juos nusamdytos tarnaitės algai. Bet iš tikrųjų nesiruošiu jai mokėti, nes tai darysite jūs. O aš noriu turėti savo santaupų.

Ponas Rojalas suraukė vešlius antakius ir sėdėjo nervingai būgnydamas į stalą rašalu išteptais pirštais.

– Kam tau reikalingi pinigai? – paklausė jis.

– Kad galėčiau išvažiuoti, kai sugalvosiu.

– O kodėl nori išvažiuoti?

– Nejaugi jums atrodo, kad įmanoma likti Šiaurės Dormeryje, jeigu yra bent menkiausia galimybė iš čia ištrūkti?! – įsikirščia-vusi sušuko Čeritė. – Žmonės kalba, kad ir jūs neliktumėte!

Ponas Rojalas nuleido galvą ir pasiteiravo:

– Kur norėtum važiuoti?

---

7 Daniel Webster (1782–1852) – amerikiečių teisininkas ir valstybės veikėjas, atstovavęs Naujajam Hampšyrui ir Masačiusetsui JAV Kongrese.

– Bet kur. Ten, kur galėčiau užsidirbti pragyvenimui. Iš pradžių mėginsiu čia, o jeigu pavyks, trauksiu toliau. Iškilus reikalui grįšiu ant Kalno, – pagrasino Čeritė, padarė pauzę ir pamatė, kad argumentas padarė globėjui įspūdį. – Noriu, kad įtikintumėte panelę Hečard ir miestelio tarybos narius duoti man bibliotekiniško vietą. O dar – kad čia, šiame name, apsigyventų moteris, – pakartojo ankstesnį reikalavimą ji.

Ponas Rojalas išbalo kaip drobė. Čeritei baigus kalbėti, jis sunkiai atsistojo, pasirėmė į stalą, ir juodu kelias akimirkas žvelgė vienas kitam į akis.

– Paklausk, turiu tau ką pasakyti, – sunkiai iškošė jis. – Reikėjo tai padaryti anksčiau. Noriu, kad taptum mano žmona.

Mergina apmirusi spoksojo į jį.

– Noriu, kad taptum mano žmona, – krenkstelėjęs pakartojo ponas Rojalas. – Pastorius atvyks čia kitą sekmadienį ir galėsime viską sutvarkyti. Arba nusivešiu tave į Netletoną, ir mudu sutuoks teisėjas. Padarysiu, kaip pasakysi.

Jis nudelbė akis, veriamas nuožmaus Čeritės žvilgsnio, ir negrabiai pamindžikavo vietoje. Stirksėjo priešais ją gremėzdiškas, apgailėtinas, sutrikęs, ant stalo kraštą gniaužiančių rankų išsoko violetinės gyslos, valingas oratoriaus smakras drebėjo nuo pastangų, kurių pareikalavo prisipažinimas. Dabar jis panašėjo į šleikščią jai tėvą atstojusio iki tol pažinoto žmogaus parodiją.

– Kad tapčiau jūsų žmona? Aš? – pasitikslino Čeritė ir tulžingai nusikvatojo. – Tai štai ko prašyti buvote atėjęs tą naktį? Įdomu, kas jums darosi? Kada paskutinį kartą matėte savo atvaizdą veidrodyje? – Ji atlošė pečius, kupina užgaulaus pasitikėjimo savo jaunyste ir jėgomis. – Kaip suprantu, nusprendėte, kad bus pigiau vesti mane, nei samdytis tarnaitę. Visi žino, kad

jūs – mielaširdingiausias Erelio apygardos žmogus, tačiau, mano manymu, nevertėtų tuo piktnaudžiauti dar kartą.

Kol Čeritė kalbėjo, ponas Rojalas nė nepasijudino. Tik veidas įgavo peleninį atspalvį ir antakiai trūkčiojo taip, tarsi jos neapykantos liepsna būtų jį akinusi. Kai mergina nutilo, jis kilstelėjo ranką.

– Gana... Pakaks apie tai, – sumurmėjo, pasuko prie durų ir pasiėmė skrybėlę nuo kablo. Prie slenksčio stabtelėjo ir pridūrė: – Žmonės man neteisingi... Nuo pat pradžių buvo neteisingi.

Jis išėjo. O po kelių dienų visas Šiaurės Dormeris nustebęs sužinojo, kad Čeritė gavo darbą Hečardo memorialinėje bibliotekoje su aštuonių dolerių alga per mėnesį, o senoji Verena Marš iš Kreston Almshauso atsikraustė į advokato Rojalo namus šeiminkauti.

Sudomino? Pirkite knygą
VASARA
bene geriausia kaina **ČIA**

*1917 m. pasirodęs Edith Wharton romaną „Vasara“
tapo sensacija dėl atvirai nagrinėjamos bundančio
jaunos merginos seksualumo temos.*

Čeritė Rojal gyvena Šiaurės Dormeryje, mažame Naujosios Anglijos miestelyje. Mergaitę išgelbsti ir jos globėju tampa advokatas Rojasas. Viena vertus, Čeritė puikiai supranta esanti prastos kilmės, antra vertus, niekina Šiaurės Dormerį ir maištauja prieš ją supančią troškią apkalbų ir dvigubos moralės aplinką. Vieną dieną jos nuobodų darbą vietinėje bibliotekoje sujaukia į miestelį paviešėti atvykęs jaunas architektas Liucijus Harnis. Daili jo išvaizda ir rafinuotumas sužadina aistringą merginos prigimtį. Jūdvių ryšiui stiprėjant, išsiplieskia Čeritės konfliktas su globėju, į paviršių sukyla tamsios povandeninės santykių srovės.

Išdidžią, nepriklausomą, garbingą Čeritę Rojal slegia jos kilmės paslaptis, ypač užsimezgas svaigiems santykiams su išsilavinusiu puikių manierų Liucijumi Harniu. Ar aistringa meilė gali atsilaikyti prieš prigimties ir aplinkos įtaką?

„Dažnai mes esame greitai atmesti kūrinių veikėjų sprendimus kaip prastus pasirinkimus, bet Čeritė mums byloja, kad kartais nutinka taip, jog gerų pasirinkimų tiesiog nėra ir tenka rinktis mažiausiai blogą.“

PROFESORĖ LIZ BOLTZ RANFELD

9 786090 309827

